

ภาพ: กิจกรรมการจำหน่ายสินค้าของสมาชิกกลุ่มที่มีใบรับรองมาตรฐานการเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

**วิถีการเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมระดับชุมชน:
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา¹
Community Participatory Organic Farming Way: Organic Agriculture
Community Enterprise Group in Mae Sai Subdistrict, Mueang,
Phayao Province**

บังอร สวัสดิ์สุข²
Bungon Sawatsuk
E-mail: bungons@hotmail.com
สมชาติ ธนะ³ Somchart Thana
วาสนา พิทักษ์พล⁴ Wassana Phitakpol
สุภาพร ภััสสร⁵ Supaporn Passorn
นิติธร วงศ์เชษฐา⁶ Nititorn Wongchestha
Recived: August 4, 2021
Revised: October 20, 2021
Accepted: October 20, 2021

¹ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ประจำปีงบประมาณ 2563

The project was funded by the Office of the National Council for Higher Education, Science, Research and Innovation Policy, the Area Development Capital Management and Development Unit for fiscal year 2020.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Assistant Professor, School of Business and Communication Art, University of Phayao.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยพะเยา
Assistant Professor, Animal Science, School of Agriculture and Natural Resources, University of Phayao.

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยพะเยา
Assistant Professor, Agriculture, School of Agriculture and Natural Resources, University of Phayao.

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยพะเยา
Assistant Professor, Biotechnology, School of Agriculture and Natural Resources, University of Phayao.

⁶ ที่ปรึกษางานวิจัย

Researcher Consultant, Faculty of Business Management, University Sultan Zainal Abidin, Malaysia.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามวิธีการเกษตรอินทรีย์ และเสนอแนวทางการพัฒนาวิธีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลได้แก่ การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ถูกคัดเลือกแบบวิธีเจาะจง ได้แก่ ประธาน ทีมบริหาร จำนวน 3 ราย และตัวแทนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา รวมเป็นจำนวน 12 คน ผลการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใสปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 63 คน วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ พึ่งพาอาศัยและแบ่งปันวัตถุดิบทางการเกษตร เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีธรรมชาติแบบผสมผสานเน้นการดำรงอยู่แบบพอเพียง กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่น ในจังหวัดพะเยา ในเรื่องของการฝึกอบรม การปรับปรุงผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ และการตลาด ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใสด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็ง คือมีปราชญ์ชุมชนมีประสบการณ์เกษตรอินทรีย์ที่ยาวนาน มีทีมบริหารที่เข้มแข็งและสมาชิกทุกคนได้รับการอบรมการเกษตรอินทรีย์ จุดอ่อน คือสมาชิกกลุ่มยังไม่มีการจัดทำแผนการผลิต สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดความรู้ด้านการตลาด และสินค้าที่นำไปขายที่ตลาดชุมชนไม่มีการตั้งราคาที่แตกต่างกันจากพืชผักทั่วไป ด้านโอกาส เนื่องจากเป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่จึงมีโอกาสดำเนินการได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านการเกษตรอินทรีย์จากหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ให้ความรู้ด้านวิชาการด้านการเกษตร สมาพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนพะเยาให้ความรู้และสนับสนุนด้านการทำเกษตรอินทรีย์ อุปสรรค พบว่าสภาวะภัยแล้งส่งผลให้การผลิตไม่ได้ตามต้องการและขาดความต่อเนื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 มีผลต่อการออกมาจัดซื้อสินค้าของผู้บริโภค ผลจากการศึกษานี้ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาวิธีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 3 แนวทางด้วยกัน ได้แก่ แนวทางที่ 1 กลยุทธ์สำหรับต้นน้ำเป็นการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส โดยจัดให้มีการศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนฯ ทำการวิเคราะห์

ด้วยเทคนิค SWOT Analysis และการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย และการเพิ่มศักยภาพการผลิตของสมาชิกกลุ่มที่มีความพร้อมด้านการเกษตรอินทรีย์ ให้ได้รับมาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม (SDGsPGS) จะทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ได้รับใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี

แนวทางที่ 2 กลยุทธ์กลางน้ำ เป็นการเพิ่มทักษะด้านการบริหารจัดการการผลิตและด้านการจัดการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้กับสมาชิกกลุ่มฯ และแนวทางที่ 3 กลยุทธ์ปลายน้ำ เป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ผ่านเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดพะเยา

คำสำคัญ: เกษตรอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม SDGsPGS
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed at studying the socio-economic conditions, analyzing the operating conditions according to the organic farming method, and proposing guidelines for the development of organic farming methods of the Organic Farming Community Enterprise Group in Mae Sai Sub-district, Mueang district, Phayao Province. There were several methods of data collection, namely exploring related documents, non-participant observation, in-depth interviews, and small focus group discussions. The key informants were 12 people selected by the specific method: 3 chairmen of the management team and 9 representatives of members of the Organic Agriculture Community Enterprise Group. The findings showed that the community enterprise currently had 63 members. Their role was to exchange organic farming knowledge emphasizing self-sufficiency. Furthermore, the local government and other agencies in Phayao Province gave proper support to the community enterprise in terms of training program, organic product improvement, and marketing. The results of the potential analysis of the Organic Farming Community Enterprise Group in Mae Sai Sub-district with SWOT analysis techniques showed that the

strengths were that there were community sages with long experience in organic farming and a strong management team, and all members were trained in organic agriculture. The weaknesses were that most of them had not drawn up production plans yet. Additionally, most members were elderly who lacked marketing management. Moreover, their products sold at community markets did not have different prices from conventional vegetables. Regarding opportunities, since it was the large enterprise group, it was mostly supported by local government agencies at both provincial and district levels, from educational institutions in the community. Also, the Sustainable Agriculture Network of Phayao provided knowledge and support on organic farming. The obstacles was the drought resulting in production that was not as needed and lacked continuity. The covid-19 pandemic had also affected consumers' purchases. In this study, there were 3 approaches offered to enhance the capacity of this community. Approach 1 (Strategy for upstream) empowered management of the community enterprise by providing a study of the competitive environment context of community enterprises with SWOT Analysis techniques, developing a business plan to achieve the goals in 1 year, and increasing the production potential of group members who were ready for organic agriculture to meet participating organic standards. Sustainable Development Goals Participatory Guarantee System (SDGsPGS) would enable more members of the Community Enterprise Group to receive the Certificate of Organic Agriculture Standards each year. Approach 2 (the midstream strategy) was to increase production management skills and organic product marketing management skills for group members. Finally, Approach 3 (downstream strategy) increased the distribution channels for organic products through the Phayao Sustainable Agriculture Network.

Keywords: organic farming, Sustainable Development Goals Participatory Guarantee System (SDGsPGS), Participatory Guarantee System (PGS)

บทนำ

การเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพ ในการปรับปรุงและบำรุงดิน เพื่อให้พืชผักมีความแข็งแรง ต้านทานโรค และแมลงได้โดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีต่างๆ ผลผลิตที่ได้จึงปลอดจากสารพิษตกค้าง ทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค (Agricultural Research Development Agency, 2018) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นพระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 9 พระราชทานเพื่อเป็นแนวทางแก่ประชาชนให้การดำเนินชีวิตให้มีความสุข พอประมาณ มีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกัน มีความพอเพียง พึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับบริบทของสังคมแต่ละพื้นที่ซึ่งจะทำให้การทำการเกษตรอินทรีย์มีความยั่งยืน (National Organic Agriculture Development Board, 2020, p. II) ทั้งนี้วิถีการผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นวิถีแห่งการเคารพและพึ่งพิงธรรมชาติที่สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรพื้นบ้านของสังคมไทย (Industrial Promotion Center Region 1, 2018, p. 23) แต่ในปัจจุบันนี้ผู้บริโภคให้ความสนใจต่อสุขภาพมากยิ่งขึ้นส่งผลให้มีการผลิตสินค้าออร์แกนิกมีความปลอดภัยและไร้สารเคมี ผู้ประกอบการสามารถเพิ่มคุณค่าและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าออร์แกนิกได้มากกว่าสินค้าเกษตรแบบปกติ (Organic Food Network, 2018) ในขณะที่ผู้ผลิตสินค้าออร์แกนิกส่วนใหญ่คือเกษตรกรส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาการจำหน่ายผลผลิตเพื่อเป็นรายได้ในการดำรงชีพ และการใช้มาตรฐานการผลิตและระบบการตรวจสอบรับรองที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคจึงถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก (Green Net, 2019) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยมีหน่วยงานภาครัฐหลายที่เป็นหน่วยตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมการข้าวและกรมหม่อนไหม เป็นต้น (National Organic Agriculture Development Board, 2020, p. 8)

การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นเครื่องมือในการรับประกันคุณภาพของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยจัดเป็นมาตรฐานทั่วไปที่มีประกาศกำหนดเพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้ตามมาตรฐาน สำหรับสถิติเกษตรอินทรีย์ไทย ในปี พ.ศ. 2562 มีเกษตรกร 118,985

ครอบครัวที่ทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีพื้นที่ที่ได้รับการรับรอง 1.778 ล้านไร่ โดยพื้นที่เกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่ของไทยเป็นนาข้าว มีขนาดพื้นที่เพาะปลูก 1.056 ล้านไร่ ซึ่งเป็นผลจากโครงการ “ข้าวอินทรีย์ล้านไร่” ของกรมการข้าวที่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2560 ที่ทำให้ข้าวอินทรีย์ไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา (Green Net, 2021) อย่างไรก็ตามการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Athinuwat et al., 2016) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรรายย่อยในระดับชุมชนเล็ก ๆ ที่มั่นใจหรือมีแนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์ที่มีความต้องการให้ผลผลิตของตนได้รับการตรวจสอบและได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เช่นกัน ด้วยจังหวัดพะเยามีสมาพันธ์เกษตรกรม้งยั่งยืนจังหวัดพะเยา โดยมีคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานสมาพันธ์เกษตรกรม้งยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม (SDGsPGS) ของจังหวัดพะเยาที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัดพะเยา เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2562 ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่สนใจทำเกษตรอินทรีย์และสมัครเป็นสมาชิก ปัจจุบันมีจำนวนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและขอรับการตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์จำนวนทั้งหมดในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 119 รายรวมพื้นที่ 825.55 ไร่ (Phayao Sustainable Agricultural Federation, 2021, p. 3) วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่ซึ่งทำการเกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์โดยวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใสเป็นหนึ่งในชุมชนเกษตรจังหวัดพะเยาที่ดำเนินการเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ที่ยังไม่ได้รับใบรับรองมาตรฐานการเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เบื้องต้นกับประธานกลุ่มและรองประธานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าเป็นกลุ่มวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่มากกว่า 50 คนเริ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 สมาชิกกลุ่มส่วนมากทำอาชีพเกษตรกรรม มีการปลูกข้าวที่ยังใช้สารเคมีและปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้พื้นบ้านแบบปลอดภัยไร้สารเคมีเพื่อใช้ในการบริโภคตามวิถีแนวคิดดั้งเดิมจากประสบการณ์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นผสมผสานกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกเพื่อกินเหลือจึงจะนำไปจำหน่ายตามตลาดชุมชน การบริหารจัดการของกลุ่มยังไม่มีแบ่งโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน ในขณะเดียวกันประธาน รองประธาน รวมถึงสมาชิกกลุ่มส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ โดยมีหน่วยงานภาครัฐมาให้ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์เป็นระยะๆ แต่สมาชิกกลุ่มยังไม่ได้มีใบรับรองมาตรฐานการเกษตรอินทรีย์แต่อย่างใด สมาชิก

จึงนำสินค้าไปจำหน่ายที่ตลาดชุมชนส่งผลให้ราคาขายสินค้าเกษตรแบบอินทรีย์ของชุมชนไม่ต่างจากการจำหน่ายราคาสินค้าเกษตรทั่วไป รวมทั้งสมาชิกกลุ่มยังไม่มีแผนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยมักปลูกพืชผลทางการเกษตรในแบบที่เคยปลูกกันมา จึงส่งผลให้สินค้าเกษตรออกสู่ตลาดในประเภทสินค้าเดียวกัน มีปริมาณมากเกินความต้องการของตลาดและขาดแหล่งจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2563 ได้มีสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 5 ราย ได้นำร่องสมัครเป็นสมาชิกของสมาพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนพะเยาได้ใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS และได้ผ่านการรับรองเป็นเกษตรอินทรีย์ เพียงจำนวน 1 ราย เป็นเกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 4 ราย ซึ่งทั้ง 5 รายนี้ผลิตพืชผักสวนครัวและผลไม้แบบเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการผลิตตามวิถีการเกษตรแบบเดิมและให้ได้แนวทางการพัฒนาวิถีการเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใสในแบบที่เหมาะสมกับกลุ่ม งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามวิถีการเกษตรอินทรีย์ และเสนอแนวทางการพัฒนาวิถีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา เพื่อให้กลุ่มใช้เป็นข้อมูลในการเสนอแนะสมาชิกกลุ่มต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามวิถีการเกษตรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาวิถีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นกรณีศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่ถูกคัดเลือกแบบวิธีเจาะจง ได้แก่ ประธาน
ทีมบริหาร จำนวน 3 ราย และตัวแทนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์
ตำบลแม่ใส จังหวัดพะเยา จำนวน 9 ราย รวมเป็นจำนวน 12 ราย สำหรับวิธีการเก็บและ
รวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis)
ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการและเอกสารทางราชการต่าง ๆ
เกี่ยวกับประเด็นการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมของวิสาหกิจชุมชนเกษตร
อินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กับกิจกรรม
ต่าง ๆ ของกลุ่มวิสาหกิจ (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
(In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key
Informants) และการสนทนากลุ่ม (Focus) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในส่วน
ที่ไม่สามารถค้นคว้าจากเอกสารวิชาการได้ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนฯ ด้วยเทคนิค SWOT Analysis ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Data
Analysis) ด้วยวิธีการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ การตรวจสอบข้อมูลที่ได้
มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิคือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ
คือจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบ
ไม่มีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการจัดทำ
กรอบการวิเคราะห์ (Framework Analysis) การแก่นับแนวคิดเพื่อสรุปเป็นประเด็น
ของการศึกษาและการตีความตามที่ระบุไว้ในคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(Intaprom, 2019, p. 322)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมของวิสาหกิจชุมชนเกษตร
อินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีดังนี้

1.1. ข้อมูลทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม ทีมบริหารและสมาชิก กลุ่มได้
จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี 2560 มีจำนวนสมาชิก 15 คน ปัจจุบันปี 2564
มีสมาชิกจำนวน 63 คน เป็นชาย 23 คน หญิง 40 คน อายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 50 ปี (อายุ
มากที่สุด 70 ปี)อายุน้อยที่สุด 39 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาที่สุด ปริญญาโท
1 คน ปริญญาตรี 5 คน สมาชิกส่วนใหญ่มีที่ดินทำกิน 5 ไร่ ก่อนเข้าร่วมกลุ่มสมาชิก

ปลูกพืชผักสวนครัว กลุ่มมีวัตถุประสงค์เน้นการปลูกเพื่อกินก่อนขาย สมาชิกใช้พื้นที่ที่เหลือจากการปลูกบ้านมาปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อกิน ได้แก่ ผักเชียงดา ผักคาวตอง ผักโคมบ้าน นอกจากนี้รวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ฟังพาอาศัยและแบ่งปันวัตถุดิบทางการเกษตรกัน รายได้หลักของสมาชิกกลุ่มจากการทำนาปลูกข้าว และรายได้รองคือจากการทำเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมรายได้เฉลี่ยจากการทำเกษตรอินทรีย์เท่ากับ 434,387 บาทต่อปี

1.2. สภาพทางสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มมีสมาชิกจำนวนมากและเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีธรรมชาติแบบผสมผสานเน้นการดำรงอยู่แบบพอเพียง กลุ่มจึงได้รับการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดพะเยาทั้งด้านความรู้เกษตรอินทรีย์ในเรื่องการทำปุ๋ยหมัก พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องได้แก่ พัฒนาที่ดิน เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัดและคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่เข้ามาแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารปลอดภัย การตรวจสอบสารเคมีตกค้างในเลือดของคนในชุมชนและที่เป็นสมาชิกกลุ่ม

2. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามวิถีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีดังนี้

2.1. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส

จากเวทีกิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อย คณะผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ SWOT ได้ดังนี้ จุดแข็ง คือ มีปราชญ์ชุมชน ได้แก่ หมอดิน มีประสบการณ์เกษตรอินทรีย์ที่ยาวนาน มีทีมบริหารที่เข้มแข็ง สมาชิกทุกคนได้รับการอบรมการเกษตรอินทรีย์ สมาชิกส่วนมากมีที่ดินปลูกพืชผักสวนครัวเป็นของตนเอง เป็นชุมชนเกษตรกรรมตามวิถีชาวบ้านเรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความเป็นพี่น้องถ้อยทีถ้อยอาศัย จุดอ่อน คือสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ สมาชิกกลุ่มยังไม่มีจัดทำแผนการผลิต ขาดความรู้ด้านการตลาดที่ถูกต้อง สินค้าที่นำไปขายที่ตลาดชุมชนไม่มีการตั้งราคาที่แตกต่างกันจากพืชผักทั่วไป ด้านโอกาส เนื่องจากเป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่จึงมีโอกาสดำเนินการได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านการเกษตรอินทรีย์

จากหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ให้ความรู้ด้านวิชาการด้านการเกษตร
 สมาพันธ์เกษตรกรมัยยังยิ่นพะเยา ให้ความรู้และสนับสนุนด้านการทำเกษตรอินทรีย์
 อุปสรรค พบว่าสภาวะภัยแล้งส่งผลให้การผลิตไม่ได้ตามต้องการและขาดความต่อเนื่อง
 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 มีผลต่อการออกมาจัดซื้อสินค้าของผู้บริโภค
 ดังแสดงในตารางที่ 1

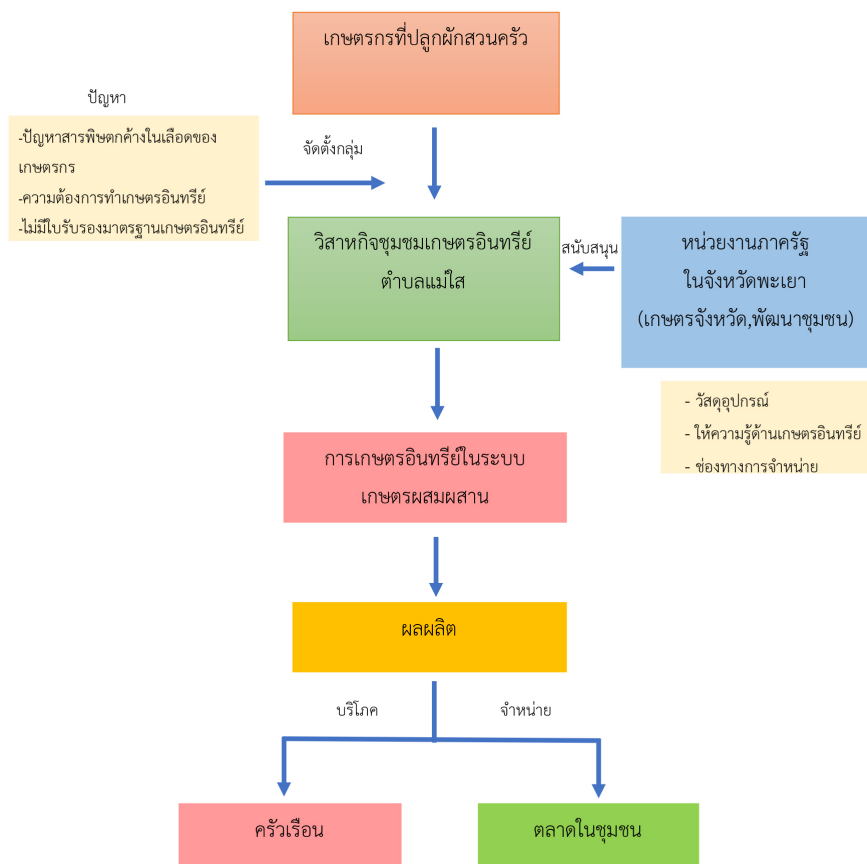
ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบล
 แม่ในด้วยเทคนิค SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
-มีปราชญ์ชุมชน ได้แก่ หมอดิน มีประสบการณ์ เกษตรอินทรีย์ที่ยาวนาน -มีทีมบริหารที่เข้มแข็ง -สมาชิกทุกคนได้รับการอบรมการเกษตรอินทรีย์ -สมาชิกมีความเป็นพี่น้องถ้อยถ้อยอาศัย ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในกลุ่ม	- สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ -สมาชิกยังไม่มีการจัดทำแผนการผลิต -การตั้งราคาสินค้าอินทรีย์ยังมีราคาขายเท่ากับราคาทั่วไปใน ตลาดชุมชน -สมาชิกขาดความรู้ด้านการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
-ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านการเกษตร อินทรีย์จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานเกษตร จังหวัดพะเยา เทศบาลตำบลแม่ใส เป็นต้น -มหาวิทยาลัยในพื้นที่ให้ความรู้ด้านวิชาการด้าน การเกษตร -สมาพันธ์เกษตรกรมัยยังยิ่นพะเยาให้ความรู้และ สนับสนุนด้านการทำเกษตรอินทรีย์	-สภาวะภัยแล้งส่งผลให้การผลิตไม่ได้ตามต้องการ และ ไม่ต่อเนื่อง -สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 มีผลต่อการออกมา จัดซื้อสินค้าของผู้บริโภค

2.2. วิธีการเกษตรอินทรีย์และปัญหาการเกษตรของกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยกับทีมบริหาร
 สมาชิกกลุ่ม พบว่า เดิมสมาชิกกลุ่มปลูกผักสวนครัวรวมทั้งผักพื้นบ้านไว้เพื่อบริโภคใน
 ครัวเรือนและเหลือจากนั้นก็นำไปจำหน่ายในตลาดชุมชน ได้แก่ ผักเชียงดา ผักคาวตอง
 ผักโสมบ้าน ผักปิง ข่า ตะไคร้ ผักชี ต้นหอม กระหล่ำปลี กวางตุ้ง พริกและผักพื้นบ้าน
 เมืองเหนือหลายชนิด เป็นต้น ต่อมาได้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 โดยมุ่งเน้นด้านการทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องมาจากปัญหาสารพิษตกค้างในเลือดของ

เกษตรกร ใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ตำบลแม่ใส” มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อทำการเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรผสมผสาน มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่กลุ่มได้ ตกลงกันเอง รวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และแบ่งปันวัตถุดิบทางการเกษตรอินทรีย์กันและจัดช่องทางการจำหน่ายในตลาดชุมชน ที่จัดสถานที่เฉพาะให้สมาชิกได้นำผลผลิตไปวางจำหน่าย (ภาพที่ 1)

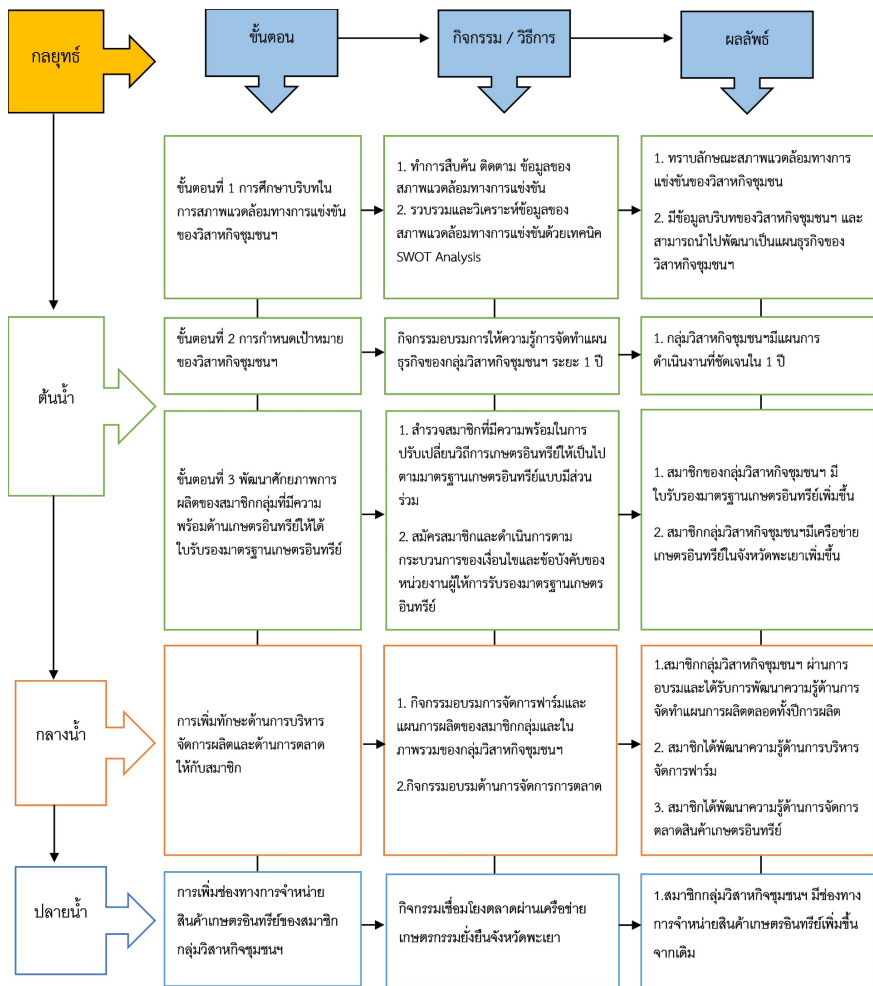

ภาพที่ 1 แสดงวิธีการเกษตรแบบเดิมของสมาชิกกลุ่ม

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับทีมบริหารและสมาชิกกลุ่มพบว่า สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เป็นพืชผักผลไม้ของสมาชิกกลุ่มทุกคนไม่มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทำให้มีราคาจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์เท่ากับราคาสินค้าทั่วไปชนิดเดียวกันในตลาดชุมชน 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาวิธีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส จังหวัดพะเยา มีผลจากการศึกษาดังนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานตามวิธีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของสมาชิกและเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการฟาร์มและการจัดการตลาดให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภค งานวิจัยนี้ได้สรุปข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์สำหรับต้นน้ำ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนฯ โดยการสืบค้นติดตามข้อมูลของสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันและรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลของสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันด้วยเทคนิค SWOT Analysis จะทำให้กลุ่มได้ข้อมูลสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันและสามารถนำไปพัฒนาเป็นแผนธุรกิจในช่วงต่อไป ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนฯ โดยจัดกิจกรรมอบรมการให้ความรู้การจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ระยะ 1 ปี จะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนใน 1 ปี และขั้นตอนที่ 3 พัฒนาศักยภาพการผลิตของสมาชิกกลุ่มที่มีความพร้อมด้านการเกษตรอินทรีย์ให้ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยทำการสำรวจสมาชิกที่มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนวิธีการเกษตรอินทรีย์ให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม สมัครงานสมาชิกและดำเนินการตามกระบวนการของเงื่อนไขและข้อบังคับของหน่วยงานผู้ให้การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จะทำให้สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นและมีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพะเยาเพิ่มขึ้น 2) กลยุทธ์กลางน้ำ การเพิ่มทักษะด้านการบริหารจัดการการผลิตและด้านการตลาดให้กับสมาชิกกลุ่มฯ จะทำให้สมาชิกได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดทำแผนการผลิตตลอดทั้งปีการผลิต 12 เดือน สมาชิกมีความรู้ด้านการจัดการฟาร์มและมีความรู้ในการจัดการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร 3) กลยุทธ์ปลายน้ำ การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตร

อินทรีย์ ผ่านเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดพะเยา จะทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในราคาที่เหมาะสม และมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาวิธีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยนี้สามารถสรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นได้ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลแม่ใส คือ จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2560 ปัจจุบันปี พ.ศ. 2564 มีสมาชิกจำนวน 63 คน อายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 50 ปี (อายุมากที่สุด 70 ปี) มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาที่สุด ปริญญาโท 1 คน ปริญญาตรี 5 คน สมาชิกส่วนใหญ่มีที่ดินทำกิน 5 ไร่ เดิมกลุ่มมีวัตถุประสงค์เน้นการปลูกเพื่อกินก่อนขาย สมาชิกใช้พื้นที่เหลือจากการปลูกบ้านมาปลูกพืชผักสวนครัว ได้แก่ ผักเชียงดา ผักคาวตอง ผักโขมบ้าน นอกจากนี้รวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งพาอาศัยและแบ่งปันวัตถุดิบทางการเกษตรกัน รายได้หลักของสมาชิกกลุ่มจากการทำนาปลูกข้าว และรายได้รองคือจากการทำเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมรายได้เฉลี่ยจากการทำเกษตรอินทรีย์เท่ากับ 434,387 บาทต่อปี

2) สภาพทางสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในการทำการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีธรรมชาติแบบผสมผสานเน้นการดำรงอยู่แบบพอเพียง กลุ่มจึงได้รับการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดพะเยา ทั้งด้านความรู้เกษตรอินทรีย์ในเรื่องการทำปุ๋ยหมัก พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องได้แก่ พัฒนาที่ดิน เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาที่เข้ามาแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับอาหารปลอดภัย การตรวจสอบเคมีตกค้างในเลือดของคนในชุมชนและที่เป็นสมาชิกกลุ่ม

3) ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส

กลุ่มไม่มีการวิเคราะห์ตนเอง แต่ทีมบริหารจะรู้จักสมาชิกกลุ่มของตนเองเป็นอย่างดี เพราะมีการเยี่ยมเยือนและการประชุมกลุ่มทุกเดือนอย่างต่อเนื่อง คณะผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ SWOT ได้ดังนี้ จุดแข็ง คือ มีปราชญ์ชุมชนได้แก่ หมอดิน มีประสบการณ์เกษตรอินทรีย์ที่ยาวนาน มีทีมบริหารที่เข้มแข็ง สมาชิกทุกคนได้รับการอบรมการเกษตรอินทรีย์ สมาชิกส่วนมากมีที่ดินปลูกพืชผักสวนครัวเป็นของตนเอง เป็นชุมชนเกษตรกรรมตามวิถีชาวบ้านเรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความเป็นพี่น้องถ้อยทีถ้อยอาศัย จุดอ่อน คือสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ สมาชิกกลุ่มยังไม่มีกรจัดทำแผนการผลิต ขาดความรู้ด้านการตลาดที่ถูกต้อง สินค้าที่นำไปขายที่ตลาดชุมชนไม่มีการตั้งราคาที่แตกต่างกันจากพืชผักทั่วไป ด้านโอกาส เนื่องจากเป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่จึงมีโอกาสนำมาได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ด้าน

การเกษตรอินทรีย์จากหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ให้ความรู้ด้านวิชาการด้านการเกษตร สมาพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนพะเยา ให้ความรู้และสนับสนุนด้านการทำเกษตรอินทรีย์ อุปสรรค พบว่าสภาวะภัยแล้งส่งผลให้การผลิตไม่ได้ตามต้องการและขาดความต่อเนื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 มีผลต่อการออกมาจัดซื้อสินค้าของผู้บริโภค

4) แนวทางในการพัฒนาวิถีการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการฟาร์มและการจัดการตลาดให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภค และการผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และมีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางดังนี้ คือ 1) กลยุทธ์สำหรับต้นน้ำ 2 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นแรกการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยจัดให้มีการศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนฯ ทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis และการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในระยะ 1 ปี ประเด็นที่ 2 การเพิ่มศักยภาพการผลิตของสมาชิกกลุ่มที่มีความพร้อมด้านการเกษตรอินทรีย์ให้ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จะทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ได้รับใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี 2) กลยุทธ์กลางน้ำ การเพิ่มทักษะด้านการบริหารจัดการผลิตและด้านการตลาดด้านการตลาดให้กับสมาชิกกลุ่มฯ จะทำให้สมาชิกได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดทำแผนการผลิตตลอดทั้งปีการผลิต 12 เดือน สมาชิกมีความรู้ด้านการจัดการฟาร์ม และมีความรู้ในการจัดการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร 3) กลยุทธ์ปลายน้ำ การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ผ่านเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดพะเยา จะทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในราคาที่เหมาะสม และมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มมีวิถีการเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบการเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่เดิมมีวัตถุประสงค์หลักในการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ที่มีความปลอดภัยไร้สารเคมี

ต้นทุนต่ำกว่าซื้อจากท้องตลาด ซึ่งเป็นเหตุผลที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Hangsoongnem et al. (2014, pp. 61-69) ที่พบว่าเหตุผลที่เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มแม่น้ำริม จังหวัดเชียงใหม่ ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเกษตรกรมีความเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมทำให้มีความมั่นคงทางอาหาร

วิธีการเกษตรอินทรีย์เดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ไส เป็นการผลิตตามความถนัดตามความสามารถและความเหมาะสมของขนาดพื้นที่ใช้สอยที่มีอยู่ของแต่ละครัวเรือนแบบพอเพียงใช้เพื่อการบริโภคในครอบครัวเป็นหลัก จึงเป็นการผลิตที่มีคุณภาพที่ไม่สม่ำเสมอและมีปริมาณที่ไม่แน่นอน ทั้งปริมาณและคุณภาพจึงยังไม่เหมาะกับการตั้งราคาสินค้าที่สูงกว่าสินค้าทั่วไปที่เป็นประเภทเดียวกันในตลาดชุมชน ประกอบกับปัญหาภัยแล้งที่ควบคุมได้ยากส่งผลกระทบทำให้ผลผลิตไม่เป็นไปตามฤดูกาลและไม่มีต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Leksuit and Pituratjarurnkoon (2020, p. 83) ที่ศึกษาปัญหาและศักยภาพของเกษตรกรและสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน พบว่า มีปัญหาด้านการผลิต จากสภาวะอากาศที่ไม่แน่นอน จากปัญหาด้านแหล่งน้ำ มีปัญหาด้านการตลาด ได้แก่ ราคาผลผลิตต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ปัญหาแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์มีน้อย สมาชิกยังมีกำลังการผลิตน้อยเพราะผลิตไว้บริโภคในครัวเรือนมากกว่า

การปรับวิถีเกษตรอินทรีย์ให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม (SDGsPGS) นั้น จะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการช่วยเกษตรกรอินทรีย์แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ซึ่งประโยชน์ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ไส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้รับจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม SDGsPGS นอกจากเกษตรกรจะได้รับใบประกาศมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS สมาชิกกลุ่มมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีศักยภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sansawat et al (2021, p. 192) ที่วิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรมีการส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้อง สินค้าของชุมชนควรมีมาตรฐานรองรับ เพื่อเป็นการสร้างอำนาจการต่อรองทางการตลาดที่ดีกว่าเดิม ทำให้มีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ระดับชุมชนและระดับจังหวัดเพิ่มขึ้น และ

สมาชิกกลุ่มมีระบบการจัดการผลิตและการตลาดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น สภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มยังมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว ในชุมชนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Maneechoti and Athinuwat (2019, p. 465) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชนเกษตรรายย่อย พบว่า มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมพีจีเอส สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้ชุมชน และสามารถดึงคนในชุมชนให้กลับมาสามารถมีอาชีพมีรายได้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ทีมบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ใส ควรส่งเสริมการยกระดับวิถีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดพะเยา โดยประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ส่งเสริม ให้ความรู้ ปรับวิสัยทัศน์ด้านการผลิตการเกษตรอินทรีย์ ให้แก่สมาชิกกลุ่มดำเนินการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์และช่องทางการเข้าสู่ตลาด และจะมีผลต่อการขับเคลื่อนการเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของจังหวัดพะเยา และจะส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของทั้งในระดับชุมชนและระดับจังหวัดที่ดีขึ้น

- Agricultural Research Development Agency. (2018). *What is organic farming and why is organic farming?* Retrieved June 12, 2021, from https://www.arda.or.th/knowledge_detail.php?id=17
- Athinuwat,D. et al. (2016). What is Participatory Guarantee System of Organic Standard? *The Journal of Science and Technology*, 5(2), 119-134. Retrieved June 12, 2021, from <https://pgs6.organic.org/userfiles/file/V.pdf>
- Creswell, J. W. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approach* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Green Net. (2019). *Organic Farming Approach*. Retrieved June 12, 2021, from <https://www.greennet.or.th/แนวทางเกษตรอินทรีย์/>
- Green Net. (2021). *World Organic Farming Update: Thailand is coming fast – maybe going fast too*. Retrieved June 12, 2021, from <https://www.greennet.or.th/2102-world-oa/>.
- Hangsoongnern, T., Angkasith, P., Opatpatanakit, A., & Sirisunyluck, R. (2014). Organic farming system in the context of sufficiency economy: Case study of organic farmers in Mae Rim watershed, Chiang Mai province. *Journal of Agriculture (Thailand)*, 30(1), 61-69. Retrieved June 12, 2021, from <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/joacmu/article/view/245867/168084>
- Industrial Promotion Center Region 1. (2018). *Organic farming: Turn around Thai farmer's way*. Retrieved June 12, 2021, from <https://www.dip.go.th/files/Cluster/2.pdf>
- Intaprom, W. (2019, July 15). Analysis and Presentation of Qualitative Data Analysis. *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University*, 10(2), 314-333. Retrieved June 12, 2021, from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJPU/article/view/164379>

- Leksuit, S. & Pituratjarurnkoon, P. (2020, April 30). Development of an Organic Marketing Model of Sustainable Agriculture Network, Lamphun. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 14(2), 76-87. Retrieved June 12, 2021, from <https://so03.tcithaijo.org/index.php/trujournal/article/view/240208/164577>
- Maneechoti, S. & Athinuwat, D. (2019, March 24). Participatory Guarantee Systems Application to Organic Farming Extension within Small Farmer Community. *Thai Journal of Science and Technology*, 8(5), 454-467. Retrieved June 12, 2021, from <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/tjst/article/view/197009/136964>
- Organic Food Network. (2018). *Organic Farming and Organic Food Trends*. Faculty of Engineering and Agro-Industry, Maejo University, Retrieved June 12, 2021, from <http://www.organicfood.mju.ac.th/?p=325>
- Phayao Sustainable Agricultural Federation. (2021). *Report of the committee for certification of organic Agriculture 1/2021*. Phayao: Author.
- Sansawat, B., Somyana, W., Soonthornvipat, T., & Chanrattanayothin, P. (2021, July 23). Promoting the Production of Organic Agricultural Product in the Chiang Mai Community to Upgrade the Potential of Competitive in ASEAN. *Chiang Mai Rajabhat Research Journal*, 22(1), 179-196. Retrieved June 12, 2021, from <https://so05.tcithaijo.org/index.php/cmruresearch/article/view/241800/170139>